

ONDER EMBARGO TOT MAANDAG 30 JUNI 14.00 UUR

Rijnstraat 50
Postbus 16164
2500 BD Den Haag
T 070 340 70 00
F 070 340 70 44
www.scp.nl

PERSBERICHT

Inlichtingen bij
Drs. Lex Herweijer
l.herweijer@scp.nl
T 070 340 7840

Stijging van uitgaven in het voortgezet onderwijs, maar omslagpunt in 2010

Den Haag, 30 juni 2014

- De reële uitgaven, dus gecorrigeerd voor inflatie, van het voortgezet onderwijs zijn tussen 1998 en 2012 toegenomen met gemiddeld 2,9% per jaar.
- De reële uitgaven per leerling namen tussen 1998 en 2012 toe met gemiddeld 1,9% per jaar. In 2010 bereikten de uitgaven per leerling het hoogste peil: in 2011 en 2012 verminderden de reële uitgaven per leerling met 1,4% per jaar.
- In 2010 ontstond landelijk gezien een financieel tekort. Dit kwam mede doordat de uitgaven per personeelslid meer waren gestegen dan het bedrag dat de overheid hanteerde bij de bekostiging van het voortgezet onderwijs.
- In 2012 was het voortgezet onderwijs weer uit de rode cijfers. Het landelijke financiële tekort is weggewerkt door minder personeel in te zetten en door te besparen op uitgaven voor materiaal (huisvesting, beheer en administratie, inventaris, leermiddelen).
- In 2010 had een op de drie besturen in het voortgezet onderwijs een sterk negatief saldo van inkomsten en uitgaven. In 2012 was dat teruggelopen tot een op zeven besturen.
- Financiële tekorten beperkten zich niet tot besturen van een bepaalde omvang, tot besturen met een smal of juist breed aanbod van soorten onderwijs, of tot besturen van een bepaalde denominatie (openbaar, rooms-katholiek, protestants-christelijk etc.). Tekorten zijn niet goed te verklaren uit dit type bestuurskenmerken.

Dat zijn de voornaamste bevindingen van de SCP-publicatie *Leergeld. Veranderingen in de financiële positie van het voortgezet onderwijs en verschillen tussen schoolbesturen* die op 30 juni 2014 verschijnt. In het rapport beschrijven de onderzoekers drs. Lex Herweijer, dr. Evelien Eggink, drs. Evert Pommer en dr. Jedid-Jah Jonker veranderingen in de financiële positie van het voortgezet onderwijs en verschillen in financiële positie tussen schoolbesturen. Het onderzoek is uitgevoerd op verzoek van de Algemene Rekenkamer en dient ter ondersteuning

van het onderzoek naar de bekostiging van het voortgezet onderwijs dat de Algemene Rekenkamer zelf heeft uitgevoerd.

Het SCP-onderzoek valt uiteen in twee delen: een analyse van het voortgezet onderwijs als geheel over de periode 1998-2012 en een onderzoek naar verschillen tussen schoolbesturen in de jaren 2009-2012. Het onderzoek naar verschillen tussen schoolbesturen heeft vooral een verkennend karakter. De Algemene Rekenkamer heeft zelf meer diepgaand onderzoek gedaan bij een kleiner aantal schoolbesturen. Leergeld verschijnt gelijktijdig met het rapport *Bekostiging voortgezet onderwijs* van de Algemene Rekenkamer.

Stijging van uitgaven, maar omslagpunt in 2010

De reële uitgaven (uitgaven gecorrigeerd voor inflatie) van het voortgezet onderwijs zijn in de periode 1998-2012 met gemiddeld 2,9% per jaar toegenomen. Deze toename is veel sterker dan die van het aantal leerlingen. Als we rekening houden met de groei van het aantal zorgleerlingen en met de verbeterde doorstroom van leerlingen steeg de deelname met gemiddeld 0,9% per jaar. Dit betekent dat de reële uitgaven per leerling tussen 1998 en 2012 zijn gestegen met gemiddeld 1,9% per jaar. Per leerling werd meer personeel ingezet, het personeel werd duurder en er werd meer uitgegeven aan materiaal.

De jarenlange stijging van uitgaven was mogelijk doordat de overheid voor uiteenlopende doelen meer middelen beschikbaar stelde: een betere beloning van leraren, verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, een betere materiële toerusting van scholen en voor nieuwe taken zoals het verstrekken van gratis schoolboeken.

Voor de uitgaven was het jaar 2010 een omslagpunt: na jaren van stijging daalden de reële uitgaven per leerling in 2011 en 2012 met 1,4% per jaar. De reële inkomsten per leerling namen na 2010 niet meer verder toe en er was in 2010 een financieel tekort ontstaan dat moest worden weggewerkt. Dit werd bereikt door minder personeel in te zetten en door minder uit te geven aan materiaal (huisvesting, beheer en administratie, inventaris, leermiddelen). De stijging van de uitgaven per personeelslid die vanaf 2008 had ingezet, ging verder door na 2010.

Tekorten in 2010 en 2011 mede door duurder personeel

In de jaren 2010 en 2011 waren er flinke financiële tekorten in het voortgezet onderwijs. Het duurder worden van personeel heeft hierbij een rol gespeeld: de uitgaven per personeelslid namen na 2009 sterker toe dan het bedrag per personeelslid waar de overheid van uitgaat bij de bekostiging van het voortgezet onderwijs. De arbeidsvoorwaarden vielen duurder uit dan de loonruimte die de overheid beschikbaar stelde: voor 2010 was een salarisstijging overeengekomen, maar de overheid hanteerde vanaf dat jaar de nullijn. Ook werkgeverspremies en maatregelen om de werkdruk van leraren te verlichten en startende leraren te ontzien, brachten extra uitgaven met zich mee. De kosten van de zogenoemde BAPO-regeling (gedeeltelijke pensionering oudere leerkrachten) lopen al langere tijd op. Door per leerling minder personeel in te zetten en te besparen op materiaal was het voortgezet onderwijs landelijk gezien in 2012 weer uit de rode cijfers.

In 2012 minder besturen met een sterk negatief saldo

In 2010 en 2011 had ongeveer een op de drie besturen in het voortgezet onderwijs een sterk negatief saldo van inkomsten en uitgaven (2,5% van de inkomsten of meer negatief). In 2012 zijn veel besturen weer uit de rode cijfers en heeft nog een op de zeven besturen een sterk negatief saldo.

Er is geen eenduidige relatie tussen tekorten en krimp van het aantal leerlingen: bij besturen die in 2012 in de rode cijfers raakten was er een daling van het aantal leerlingen, maar eerder in 2010 was die samenhang er niet. Besturen die tussen 2010 en 2012 een tekort wisten weg te werken, deden dat door minder personeel in te zetten, door de stijging van de kosten per personeelslid beperkt te houden en door minder uit te geven aan materiaal (met name aan huisvesting). Daarnaast namen de inkomsten bij deze besturen meer dan gemiddeld toe, vooral dankzij meer overige inkomsten (verhuur, detachering, ouderbijdragen, sponsoring).

Kenmerken van besturen weinig voorspellende waarde voor optreden van tekorten

Besturen die verschillende soorten voortgezet onderwijs aanbieden (mavo/havo/vwo en vmbo/mavo/havo/vwo) hadden in 2010 minder vaak een negatief saldo dan besturen met een smal aanbod (alleen vmbo, of alleen havo/vwo). Daarnaast was het saldo bij kleinere besturen vaker sterk negatief dan bij grotere besturen. De variatie in financiële positie binnen groepen van besturen is echter groot. De omvang van een bestuur of het onderscheid tussen besturen met een breed en een smal aanbod van onderwijssoorten heeft daardoor een beperkte voorspellende waarde voor het optreden van financiële tekorten. Ook is er geen duidelijk verschil in saldo tussen besturen van verschillende denominaties (openbaar, rooms-katholiek, protestants-christelijk etc.), of tussen besturen in kleine en grote gemeenten. Andere, niet onderzochte kenmerken en omstandigheden zijn waarschijnlijk belangrijker voor het verklaren van verschillen tussen besturen.

SCP-publicatie 2014-2, *Leergeld. Veranderingen in de financiële positie van het voortgezet onderwijs en verschillen tussen schoolbesturen*. Lex Herweijer, Evelien Eggink, Evert Pommer, Jedid-Jah Jonker, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, juni 2014, ISBN 978 90 377 0708 3, prijs € 12,00. De publicatie is verkrijgbaar bij de (internet)boekhandel of te raadplegen of te bestellen via de website: www.scp.nl.

Voor meer informatie over de inhoud van deze publicatie:

Lex Herweijer, tel: 070-340 7840, e-mail: l.herweijer@scp.nl.

Voor algemene vragen: Irma Schenk (voorlichter), tel: 070-340 5605/7000, e-mail: i.schenk@scp.nl.